

NADBISKUPOVA HOMILIJA NA STEPINČEVO

(Zagreb, katedrala, 10. veljače 2003.)

Misna čitanja: 2 Kor 1,3–7.8b–9.12; Iv 12,23–28

1. Vjernička zahvala, molitva i utjeha samo djelomično ovise o okolnostima u kojima živi Crkva. To pokazuje svaki deseti dan mjeseca veljače koji nije ostao samo sjećanje na prošlost i nije bio tek vrijeme i mjesto nekoga protivljenja u doba komunizma, već je trajno mjesto proslave Boga u svetosti života nama bliska uzornika, kardinala Alojzija Stepinca. Današnji je datum postao snažan spomendan i spomendar hrvatskih katolika, diljem domovine i svijeta, a osobito Zagrepčana i onih koji se toga dana nalaze u Zagrebu. Večeras smo ovdje kako bismo zahvalili Bogu, uputili mu svoje molitve i osjetili utjehu kojom može tješiti samo Bog.

O njoj nam govori apostol Pavao kada u Poslanici Korinćanima, koju smo čuli u prvome čitanju, piše da je »po Kristu obilata i utjeha naša«. Riječi *utjeha* i *tješiti* u ovome kratku odlomku ponavljaju se čak deset puta. Te riječi ne pripadaju nejasnu osjećaju, pomoću kojega se dijeli tuđa bol i životna kriza, već označuju djelatnu potporu koja se temelji na Božjoj čvrstoći i na Božjoj utjesi. Imenom *Tješitelj*, *Parakletos* ili *Consolator* zovemo Duha Svetoga. U tome pojmu sadržana je blagost koja učvršćuje, sigurnost koja se ne pretače u nasilje, blizina koja potiče

na prevladavanje zla, prostor *stamene nade* koji nadilazi svaku ljudsku utjehu. To su darovi Duha Svetoga. O tome piše sveti Pavao Korinćanima.

Istinski produžetak Božje utjehe jesu sveci i blaženici. Danas je pred nama lik blaženoga Alojzija Stepinca, čiji život i smrt kao proslava Boga i evanđeoski, to jest duhovski, govor ima puno toga reći našoj Crkvi i u sadašnjemu trenutku u okolnostima ovogodišnjega slavlja.

2. Iskustvo nam potvrđuje iz susreta s vjernicima, ali i s onima koji to nisu, kako se Hrvatska u Europi i u svijetu lako prepoznaje i o njoj se lako razgovara zahvaljujući Katoličkoj Crkvi, a u suvremenoj zbilji toga prepoznavanja povlašteno je mjesto blaženoga Alojzija. U govoru o suvremenoj Europi i o Hrvatskoj u njoj nije moguće previdjeti tu svijetlu točku u sjaju koje se lako pronalaze Kristovi nasljedovatelji, bez obzira kojemu narodu pripadali. Naime, u liku blaženoga Alojzija sažeta je, kako je to posvjedočio Ivan Pavao II., »cijela tragedija koja je pogodila Europu tijekom... (dvadesetog) stoljeća, obilježena velikim zlima fašizma, nacizma i komunizma«.¹ U kardinalu Alojziju Stepincu blista u punini evanđeoski odgovor i zato on pripada onim vrijednostima na kojima smo kao kršćani i katolici pozvani graditi novu Europu.

Kršćanstvo je dio europske baštine, jer je Crkva ugrađena u korijene europske kulture i civilizacije te stoga kršćanstvo ostaje konstanta europske prepoznatljivosti. Tu kršćansku prepoznatljivost s

¹ IVAN PAVAO II., »Bit ćete mi svjedoci«. Govori za vrijeme pastoralnog pohoda Hrvatskoj od 2. do 4. listopada 1998., KS, Zagreb, 1998., str. 54.

hrvatskim predznakom ovako je 1998. godine, nakon proglašenja blaženim Alojzija Stepinca, opisao Sveti Otac: »Vidio sam društvo koje želi graditi svoju sadašnjost i budućnost na čvrstim temeljima demokracije, u posvemašnjoj vjernosti svojoj povijesti prožetoj kršćanstvom te se s potpunim pravom uključiti u zbor ostalih europskih nacija.«² Stoga je pogrešno i u Hrvatskoj prikazivati kršćanstvo kao nešto što ne pripada europskoj suvremenosti, posebice iz usta i pera onih koji zagovaraju tzv. naprednjačku misao bez Boga i onih kojima je ujedinjena Europa otkriće proteklih nekoliko godina.

3. Ipak, ta europska kršćanska konstanta ne znači da Crkva neće izražavati jasne kršćanske stavove, primjedbe i kritike, unutar traženja europskoga puta, kada se pojam Europa još ne može ni rabiti u jasno definiranim okvirima, budući da je i sama Europska Unija u nastajanju i traženju vlastitih polazišta. Stoga je teško prečuti proročke riječi našega Blaženika koje nisu samo tugovale u praskozorje Drugoga svjetskog rata. Na Uskrsni ponedjeljak 1939. godine – dakle nekoliko mjeseci prije početka rata – na Zagrebačkome radiju rekao je sljedeće: »[...] I mi možemo reći mirne duše s učenicima iz Emausa 'quoniam advesperascit et inclinata est iam dies – jer je blizu večer i dan je već na izmaku' i za Europu. Ako su se pred desetljeća smijali onima, koji su nabacili misao da se Europa nalazi pred propašću, danas i najveći optimisti moraju

² Isto, str. 50–51.

kazati, da su imali pravo ti zloguki proroci, ako Europa nastavi kao do sada.«³

Prije tih riječi nadbiskup Stepinac upozorio je na potrebu obraćenja Europe Kristu: »Kad Krist bude opet centrom europskog života, gorjet će Europa opet svetim plamenom, koji se rađa iz kontakta s Bogom. Ali onda će se automatski vatra, koja bukta u nutrini duše, prenijeti i na vanjske okolnosti, i bit će uspostavljen red u međunarodnom, narodnom, gospodarskom i socijalnom životu, oko čega se već desetljeća uzalud trude svi državnici i stručnjaci u tim pitanjima. Europska kultura može ozdraviti samo pod uvjetom da joj se vrati duša, da joj se vrati Isus Krist, Bog!«⁴ I danas možemo ponoviti isto, premda su društvene i političke okolnosti drukčije, i u Hrvatskoj.

4. Tadašnji je život naš Blaženik promatrao nošen valovima dvaju ekstrema: »između internacionalnog komunizma i poganskog nacionalizma«, o čemu je govoreći akademskoj mladeži 14. travnja 1940. godine naglasio: »Najveći rodoljubi u povijesti naroda odnjihali su se u krilu Njegove – Katoličke Crkve! Ali ljubav prema domovini i narodu nije neodređeno čuvstvo, magloviti zanos, nego čin, djelo, nesebične žrtve! [...] Ali [...] Nema istine tako svete, nema ideala tako uzvišena, da ga ljudska ograničenost ili zloba ne bi pokušala okaljati, iskriviti ili čak iznakaziti [...] To na žalost vrijedi i za domoljublje i za nacionalizam.«⁵

³ J. BATELJA, *Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački. Propovijedi, govori, poruke (1934–1940)*, Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca, Zagreb, 2000., str. 309.

⁴ *Isto*, str. 309.

⁵ *Isto*, str. 392.

Te su riječi blaženoga Alojzija tako dragocjene da bi ih trajno valjalo razmatrati. Tim više što zvuče kao upozorenje istinskoga vjernika i pastira na koje se nije osvrtao ni slijeva ni zdesna, u bujanju protukršćanskih ideja nacizma i širenja komunističkih laži. Posljedice i jednoga i drugoga u narodnome životu još i danas osjećamo. Blaženik nastavlja riječima, svježinu kojih ni jedan objektivan analitičar tadašnjega konteksta neće zanemariti: »Pokušajte najočevidnijim činjenicama dokazati, kako je komunizam lažan i poguban. Pokušajte tim duhovnim slijepcima otvoriti oči, sav će se vaš trud slomiti pred iracionalnim dubinama ljudske naravi, koje je zahvatila strahovita zaraza komunističkoga mesijanizma. Ali na drugoj je strani gotovo jednako snažna i opasna epidemija poganskog nacionalizma [...] Pokušajte fanaticima nacionalizma pokazati, kako su beskrajno smiješni njihovi pokušaji postaviti na oltare, pred kojima se naš narod klanjao božanskom Učitelju, druge učitelje, koji su tek jučer došli! Pokažite fanaticima nacionalizma, kako je upravo za pripadnike malih naroda bezumno oduševljivati se za poganske nacionalizme velikih naroda.«⁶ Nadbiskup Stepinac dobro je prozreo svu bezbožnost i jednoga i drugoga sustava u kojima nije vidio istinsko ostvarenje hrvatskoga čovjeka i vjernika.

5. Riječi upozorenja, nakon kojih je uslijedilo njegovo svjedočanstvo do smrti, i za nas su utjeha. Baš je on svojim životom i radom pokazao otvorenost evanđelja za sve ljude, ali isto tako tražio

⁶ *Isto*, str. 393.

jedinstvo vlastitoga naroda po evanđelju. Obraćao se hrvatskomu narodu, iskreno i toplo, žudeći za jedinstvom ponajprije braće i sestara u istoj vjeri. Druge pri tome nije isključivao. Vjerovao je u Krista kao Istinu, Put i Život i baš zato dizao glas protiv bilo koje političke pretjeranosti, protiv sukoba i polarizacije, jer je znao da sve to vodi u propast ne samo vjernike, već i narode. Bio je svjestan da će ga to prisiliti da bude gromobranom za napade i slijeva i zdesna. Crkva je za njega bila susretište jedinstva, mjesto gdje ne postoje vlasnici Istine, već njezini služitelji; mjesto gdje se svaki čovjek klanja samo Bogu i upravo taj stav ljude najdublje veže, dokidajući pogubne razmirice zbog vlastitih prohtjeva pojedinaca i skupina. Crkva kao susretište zajedništva unutar kulture sukoba također je Stepinčeva baština. Crkva u Hrvatskoj to želi biti i danas, jer hrvatski je narod preumoran od podjela. No, nekima kao da odgovaraju hrvatske podjele.

Pozvani smo biti mjesto promicanja jedinstva i mira, stvarajući prostor dostojna života za svakoga čovjeka. Bili smo prozivani da, zbog želje da kao Katolička Crkva uredimo odnose s državom na civilizacijski način i na pravnoj razini, imamo povlašteno mjesto u društvu kao katolici. A tada smo samo kao većina u ovoj državi u neposrednu postkomunističkomu razdoblju nastojali otvarati za sve nove putove demokratskoga i pravnoga prepoznavanja Crkava i religija u našem društvu. Danas tih optužaba više gotovo i nema; one su postale besmislene. Imamo pravo ustvrditi da smo kao većina u ovoj državi uvijek oko toga nastojali i danas zahvaljujemo Bogu za sve postignute dogovore između države Hrvatske i drugih Crkava i vjerskih zajednica.

Mi želimo samo u svojoj državi živjeti slobodu koju tražimo i za druge, a da zbog toga ne budemo lažno optuživani da smo netolerantna većina.

6. Crkva i danas potiče sve odgovorne u nas na još uvijek neoblikovan konsenzus koji treba biti jasan i neupitan oko temeljnih dobara i ciljeva hrvatskoga naroda, države i društva. Postoje vrjednote za koje se živi i umire, s kojima se ne trguje i koje ne smiju doći u pitanje. Možda ta želja da služimo i da ponudimo Crkvu kao prostor jedinstva nekima smeta, kada se ističe da je utjecaj Katoličke Crkve u Hrvatskoj prevelik. Utjecaj čega? Ili nekima smeta što želimo slogu, mir, opraštanje, požrtvornost; što propovijedamo poštenje, pravo i dostojanstvo za svakoga i što kao put do istinskoga ispunjenja ljudskoga života ukazujemo na križ i uskrsnuće Isusovo? Kada jedan narod živi svoje kršćanstvo, tada ga je teže posvađati, teže razjediniti, teže mu prodavati ideologije po vlastitome ukusu. Je li to prevelik utjecaj?

Ili je možda prevelik utjecaj glas Crkve koja štiti obitelji, mlade i podiže glas protiv zala droge i drugih ovisnosti, pozivajući sve odgovorne strukture da ne zanemaruju gorki problem koji je istom jasnoćom vidio i blaženi Alojzije. U nagovoru na otvorenju Hrvatskoga socijalnog tjedna, 25. listopada 1937., rekao je: »Temelj na kojemu počivaju narod i čovječanstvo jest bez sumnje obitelj [...] Crkva pak katolička, koja je oduvijek bila nositeljica reda i mira, neće ni ubuduće zatajiti niti ostati po strani kad se bude radilo o pitanjima od tolike važnosti, kao što je pitanje obitelji.«⁷

⁷ Isto, str. 191.

7. Dvije godine kasnije (na početku nove školske godine 1939./1940.) društvima Katoličke akcije ožalošćen govori: »Sa strahom i tugom gledamo već na tolike razvaline i ruševine naših hrvatskih obitelji.«⁸ Na te se riječi nadovezuje i govor iz studenoga 1940.: »Želim da svima bude konačno jasno, da Hrvatska nema budućnosti, ako se cijela javnost, a specijalno naša banska vlast, svim silama i sredstvima, koja joj stoje na raspolaganju, ne odupre zločinima, koji pogađaju hrvatsku obitelj, makar se ti zločini vršili baš pod firmom znanosti ili socijalnih indikacija ili tobože zdravlja [...] Jake i sretne Hrvatske nema bez jakih, fizički i moralno zdravih i zadovoljnih hrvatskih obitelji.«⁹

Premda su te riječi izgovorene prije više od šezdeset godina, kao da ostaju pitanje sadašnjega trenutka u stvaranju novoga zakona o obitelji. Slične je riječi izgovorio i papa Ivan Pavao II. u govoru prigodom IV. svjetskog susreta obitelji u Manili 25. siječnja 2003. godine pozivajući kršćanske supružnike na uvjerljivo i dosljedno svjedočenje *istine o obitelji*. Obitelj je baština čovječanstva, ona je veliko i vrlo dragocjeno dobro, nužno za život, razvoj i budućnost naroda, rekao je Papa. To je poziv svima, pa i politički odgovornim ljudima, da brane ustanovu obitelji i poštuju stavove vjernikâ kada se odlučuje o obitelji. Drukčije nije jasno kako je moguće da u državi u kojoj se velika većina građana izjašnjava katolicima najviše zakonodavno tijelo donosi zakone koji nisu u skladu s katoličkom vjerom. Premda se može pitati koliko netko dijeli stavove Crkve, iako se izjašnjava katolikom, legitimno je i pitanje koga to zastupnici zastupaju i kakav je njihov vjernički profil.

⁸ *Isto*, str. 341.

⁹ *Isto*, str. 480.

To je ujedno i poziv katolicima da budu prisutniji u društvu i svoje stavove izriču na jasan način. O tome je nadbiskup Stepinac govorio mladima sljedećim riječima: »Mnogi su odavno odbacili svoje katoličko ime i uvjerenje [...] Više im imponira jedno namještenje od danas do sutra, negoli ostati katolik i kršćanin i sačuvati vječnu baštinu neba, obećanu sinovima Božjim. Više im imponira jedan vikač, koji ni sam ne zna što hoće, negoli Isus Krist, Učitelj svijeta [...] Drugi se ponašaju tako, kao da bi izgubili na ugledu, ako bi se otvoreno priznali katolicima [...] Katolička đaćka omladino! Više katoličkog ponosa u životu! To je potreba našega vremena! Nemate se čega sramiti!«¹⁰

8. Na završetku jednoga doba i živeći nesigurnost pred razdobljem koje dolazi katolici mogu biti zbunjeni i gotovo im se čini da je svakovrsni pluralizam dopustiv, štoviše uvjerava nas se da je to uvjet za demokraciju. Takva uvjeravanja nerijetko koče vjernike da se demokratski opravdanim sredstvima zauzmu za vlastite stavove i da se bore za opće dobro na temelju vjerničkih uvjerenja.

Radi davanja smjernica katolicima u vezi s nekim pitanjima glede zauzetosti i ponašanja katolikâ u političkome životu, oglasila se nedavno i Kongregacija za nauk vjere¹¹, naglašavajući da postoje etička načela koja ne mogu biti predmetom trgovine¹². Zar nam ne odjekuju u ušima riječi koje je o blaženome Alojziju na Mariji Bistrici rekao Sveti

¹⁰ *Isto*, str. 402.

¹¹ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Doktrinarna nota o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu* (potpisana 24. studenoga 2002.), Udruga obiteljski centar, Zagreb, 2003.,

¹² *Isto*, usp. br. 3.

Otac: »Dobro je znao da se ne može popuštati kada je u pitanju istina, jer istina nije roba kojom se može trgovati.«¹³ U tome se dokumentu¹⁴, između ostaloga, poziva katolike u politici da brane obitelj utemeljenu na monogamnu braku između osoba različitoga spola, koja treba biti zaštićena u njezinu jedinstvu i postojanosti. Napominje se da se pravno s takvom obitelji ne mogu izjednačiti drugi oblici suživota.

Određenu ozračju relativizma pridonosi i stvaranje neke vrste paralelizama u životu političara vjernika, a oni se najčešće grade na izgovoru kako je vjera »privatna stvar«. Vjera jest privatna stvar, ali uvijek s javnim posljedicama! Za čovjeka vjernika nije moguće dijeliti duhovni i svjetovni život, graditi život koji bi imao duhovne zahtjeve i vrjednote i neki drugi koji se očituje u obitelji, poslu, društvenim odnosima i kulturalnoj zauzetosti¹⁵. Pri kraju Note stoji: »Nedovoljno je i ograničavajuće misliti da se zauzimanje katolika u društvu može ograničiti na jednostavnu preobrazbu struktura, jer ako na osnovnoj razini nema kulture koja je u stanju prihvatiti, opravdati i provoditi u djelo stajališta koja proizlaze iz vjere i morala, te će promjene uvijek počivati na slabim temeljima«.¹⁶

¹³ IVAN PAVAO II., »*Bit ćete mi svjedoci*«, str. 19.

¹⁴ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *nav. dj.*, br. 4.

¹⁵ *Isto*, usp. br. 6.

¹⁶ *Isto*, br. 7.

9. Blaženi Alojzije Stepinac zauzimao se za mir u svim ratovima svoga vremena – i u Drugomu svjetskom ratu i u ratovima prije i poslije njega. On kao čovjek Božjega mira u svakomu je vremenu stao uz one koji su stradavali. Pritom nikada nije izlagao druge, nego uvijek samo sebe. Nikada mu nije blisko žrtvovati ili odreći se bilo koga u korist dobrobiti svoga naroda kojega je zauzeto volio. On je znao da nema ničega zbog čega bi čovjek smio žrtvovati drugoga čovjeka. Jer u Božjemu svijetu nema veće dragocjenosti od čovjeka. Štoviše, on je razumio da je upravo čovjek – i to svaki čovjek – onaj biser zbog kojega se Isus odrekao svoje jednakosti s Bogom kako bi umro za čovjeka. Kako bi umro da bi čovjek mogao istinski zaživjeti.

I zato se ne smijemo miriti, kao što se ni Stepinac nije mirio, ni s kakvim ratovima, ni s čijim žrtvama, jednako ni s onima uočljivima ni s onima na različite načine zastrtima. Stoga i u složenim međunarodnim pitanjima sadašnjega trenutka stojimo čvrsto uz Svetoga Oca koji neumorno zagovara mir i mirna rješenja teških problema. I ponavljamo njegove riječi: »Poteškoće s kojima se čovječanstvo susreće na početku novog tisućljeća navodi na misao da samo zahvat Odozgor može pružiti nadu u svjetliju budućnost.«¹⁷ I mi, dragi vjernici, po zagovoru blaženoga Alojzija Stepinca i Blažene Djevice Marije, Kraljice mira, molimo danas za neizmjeran dar mira.

Suočeni s novim izazovom Kristove i svoje Crkve, na tragu Stepinčeve baštine i uzora, možemo reći da je njegov lik istinski rukavac koji vodi do vrela života. On nas vodi do utjehe koja učvršćuje u nadi jer

¹⁷ IVAN PAVAO II., *Krunica Djevice Marije (Rosarium Virginis Mariae)*, KS, Zagreb, 2003., br. 40.

u svojoj naglašenoj pripadnosti hrvatskomu narodu nije ostao zarobljenikom zemaljskih ideologija, što prepoznaje svaki dobronamjerman i istinski čovjek. Resila ga je ljudska, pastirska i evanđeoska otvorenost u kojoj je primjećivao i borio se protiv sukobljenosti i nejedinstva naroda. Bio je branitelj temeljnih vrjednota čovjeka i društva u čemu ga nisu mogla poljuljati nesnalaženja i namjerno stvarani zamagljeni prostori koji su se širili, gurajući Boga iz središta ljudske zbilje. Hrabrio je vjernike katolike da se zauzmu u političkim pitanjima kako bi Kristova radosna vijest zaživjela u srcima ljudi i darovala im zadovoljstvo i usmjerenost prema vječnosti. To je Stepinčeva baština! To je baština Blaženika hrvatske katoličke utjehe! To je baština koja nas obvezuje!

10. Prošle sam godine na današnji dan obznanio nakanu o održavanju Druge sinode Zagrebačke nadbiskupije i otvorio predpripremne radove želeći tako i na znakovit način staviti našu Nadbiskupijsku sinodu pod osobitu zaštitu blaženoga Alojzija Stepinca. Prošle jeseni je započelo razdoblje pripreme uspostavljanjem pripremnih tijela Sinode i pokretanjem nadbiskupijskoga savjetovanja. Danas pozivam svakoga vjernika i svakoga dobronamjernog čovjeka da pridonese tome radu na obnovi naše Nadbiskupije.

Želimo da Crkva bude širi prostor dijaloga koji se u društvu previše sužava i isključuje te da ostvarujemo kulturu zajedništva i povjerenja. Želimo da svaki vjernik može dati svoj doprinos i prijedlogom i kritikom, da se čuje glas svakoga tko želi dobro zagrebačkoj Crkvi i tko smatra da svojim zauzimanjem može doprinijeti

njezinu rastu. Taj zajednički hod koji smo započeli nudi svakomu mjesto i prostor. Na nama je da ga osmislimo, iskoristimo, trajno otvarajući riznice Duha Svetoga koji ima toliko toga reći našim suvremenicima i nama samima. Amen.